

דף למנחה

ספר ישעיהו פרקים נ"ב - נ"ו

תוכן הפרקים שנלמדו השבוע

פרק נ"ב - בשורת גאולה לירושלים; עבד ה'

פרק נ"ג - עבד ה'

פרק נ"ד - נבואת נחמה וגאולה לירושלים ("רני עקרה" ו"עניה סוערה")

פרק נ"ה - דרישת ה' היא תנאי לגאולה

פרק נ"ו - בני הנכר העובדים את ה' ובאים לירושלים

לימוד מעמיק

עבד ה'

בספר ישעיהו מופיע המושג "עבד ה'" כמה וכמה פעמים (בפרקים מ"ב, מ"ט, נ', נ"ב-נ"ג). בכל אחד מהמקורות בהם מופיע עבד ה', חלוקות הדעות למי הכוונה, ולא ברור האם בכל המקורות הכוונה היא אחת. בשיעור זה נתמקד בפרשת "הנה ישכיל עבדי", בפרק נ"ב פס' יג, עד סוף פרק נ"ג. ננסה לבחון מיהו עבד ה' המתואר בפרשה זו, לפי פרשנויות שונות, ומה המסר של נבואה זו לפי כל אחת מהאפשרויות. תוך כדי הדברים נתייחס גם לפרקים אחרים העוסקים ב"עבד ה'".

חלק א - עבד ה' המתייסר

התיאור הארוך של עבד ה', המופיע בפרשת "הנה ישכיל עבדי" נאמר מזווית של אנשים אחרים המסתכלים על אותו עבד, ומתארים אותו במצב גרוע ביותר: חולה, מושפל, מדוכא, ומבוזה: משַׁחַת מְאִישׁ מְרָאֵהוּ וְתֹאדָרוֹ מִבְּנֵי אָדָם: (נ"ב, יד) לֹא תֹאדָר לוֹ וְלֹא הִדָּר וְנִרְאֵהוּ וְלֹא מְרָאֵהוּ וְנִחְמָדָהוּ: נִבְזָה וְחִדְלָ אִישִׁים אִישׁ מִכְּאֲבוֹת וַיְדוּעַ חֲלִי... נִגְשׁ וְהוּא נֶעְנֶה וְלֹא יִפְתַּח פִּי בַשָּׂה לְטָבָח יוֹבֵל וְכִרְחַל לִפְנֵי גִזְזִיָּה נֶאֱלָמָה וְלֹא יִפְתַּח פִּי: מֵעַצֵּר וּמִמְשַׁפֵּט לִקְחָ וְאֵת דֹּרוֹ מִי יִשׁוּחַח כִּי נִגְזַר מֵאַרְץ חַיִּים... (נ"ג, ב-ח).

האנשים המתבוננים בעבד ה' המיוסר מתייחסים אליו בהתאם: מסתירים פניהם ממנו, בזים לו, לא מחשיבים אותו, ובטוחים שהמכות באו לו מאת ה': וְכִמְסַתֵּר פָּנָיו מִמֶּנּוּ נִבְזָה וְלֹא חֲשַׁבְנָהוּ... וְאַנְחָנוּ חֲשַׁבְנָהוּ נִגְוַע מִכָּה אֱלֹהִים וּמְעַנָּהוּ: (נ"ג, ג-ד).

אולם, בשלב מסוים לפתע מבינים הם שעבד ה' סובל בגללם, נושא את עוונותיהם ומכפר עליהם ובזכותו הם נרפאים: אֲכֵן חָלֵנוּ הוּא נִשָּׂא וּמְכַאֲבֵנוּ סִבְלָם... וְהוּא מְחַלֵּל מִפְּשָׁעֵנוּ מְדַבָּא מֵעֲוֹנֹתֵינוּ מוֹסֵר שְׁלוֹמֵנוּ עָלָיו וּבְחִבְרָתוֹ נִרְפָּא לָנוּ: כְּלָנוּ בִּיצֵאֵן תַּעֲנִינוּ אִישׁ לְדַרְכּוֹ פָּנֵינוּ וְהִ' הִפְגִּיעַ בּוֹ אֵת עֶזְרֵנוּ... עַל לֹא חָמַס עָשָׂה וְלֹא מְרָמָה בְּפִינוּ... אֲשֶׁר הִעֲרָה לַמּוֹת נִפְשׁוֹ וְאֵת פְּשָׁעִים נִמְנָה וְהוּא חָטָא רַבִּים נִשָּׂא וְלִפְשָׁעִים יִפְגִּיעַ: (נ"ג, ד-יב). כיצד הגיעו האנשים למסקנה כה מרחיקת לכת?

מסתבר שהמסקנה הזו מגיעה לא בתקופת הסבל אלא לאחר שעבד ה' הצליח להתאושש ולפרוח מחדש. ואכן, התיאור הקשה של עבד ה' הסובל נתון בתוך מסגרת, הפותחת ומסיימת בעתיד המזהיר של עבד ה': הַגָּה יִשְׁפִּיל עֲבָדֵי יְרוּם וְנִשְׂאָ וְגִבָּה מְאֹד: (נ"ב, יג)... וְרָאָה זֶרַע יְאֲרִיךְ יָמִים וְחֶפֶץ ה' בְּיָדוֹ יִצְלַח: מֵעַמְלֵי נֶפְשׁוֹ יִרְאֶה יִשְׁבַּע בְּדַעְתּוֹ יִצְדִּיק צְדִיק עֲבָדֵי לְרִבְּיִם וְעֹנֹתָם הוּא יִסְבֵּל: לְכֵן אֶחְלַק לוֹ בְּרִבְּיִם וְאֶת עֲצוּמִים יֶחְלַק שְׁלָל... (נ"ג, י-יב). בנוסף להבטחה לעתיד טוב, בו עבד ה' יהיה במצב גבוה יותר מאחרים, הפסוקים אף מבהירים שהסבל הרב שהיה מנת חלקו של העבד לא היה שרירותי אלא נעשה במכוון מאת ה', לתכלית מסוימת: וְה' חֶפֶץ דְּכָאוֹ (נ"ג, י). בעקבות הצלחתו של עבד ה', כל המתבוננים בתהליך שעבר עליו מבינים שעבד ה' סבל למרות שלא הגיעו לו ייסורים.

שאלה לדין:

הפרק מתאר אדם הסובל לייסורים קשים מאד. שאלת הייסורים עולה פעמים רבות בתנ"ך ובחיים בכלל. מהו היחס לייסורים ולאדם הסובל, כפי שעולה מדברי ישעיהו בפרק הזה?

לפי הנאמר בפרק זה, הייסורים אינם מעידים על כך שהסובל הוא חוטא. אלא לעתים להפך, כפי שמתואר בפרקנו - מדובר באדם צדיק, הנקרא "עבד ה'", ולמרות זאת הוא סובל. הפרק מציע נקודת הסתכלות נוספת על הייסורים: יתכן שהצדיק סובל למען אנשים אחרים, שהוא "נושא את פשעיהם" ובכך מכפר עליהם. מה משמעות הדבר לדעתכם?

זוית אישית:

כיצד אתם מתייחסים לייסורים ומה תכליתם לפי דעתכם? חישבו על דוגמאות מהתנ"ך וכן על דוגמאות אישיות.

בהקשר זה, האזינו ל**רב דוד מנחם המדבר על ייסורים מאהבה**; ול**שיעורה של אחינעם יעקבס על התמודדות עם אובדן**

חלק ב - עבד ה' הוא הנביא

אילו פרק זה היה מופיע בספר איוב, היינו מבינים שהוא עוסק בתורת הגמול ובשאלת הייסורים לכשעצמה, אולם, התיאור של עבד ה' הסובל מופיע בנבואת ישעיהו בין פרקי הגאולה. אם כן, עלינו לחפש משמעות נוספת לתיאור עבד ה', בהקשר של הגאולה.

הרב ד"ר יואל בן נון טוען שעבד ה' המתואר בפרקים אלה הינו ישעיהו הנביא:

לפי מסורת חז"ל (יבמות מט עמ' ב), מלך יהודה, מנשה בן חזקיהו מבית דוד, הוציא להורג את ישעיהו הנביא, עֶבֶד ה'. פרק נ"ג מתאר כיצד "עֶבֶד ה'" נעצר ועונה קשות, הובל במצעד ביזוי והשפלה לעיני כל, כשהוא סובל מְכָאוֹבִים נוראים, עד שהוצא להורג באשמות מופרכות. הזעזוע מתואר מנקודת מבט של הצופים, תלמידי הנביא, אוהביו ומוקיריו, שנאלצו לחזות במראה הנורא, וחשו איך בייסורים ובמוות הוא (והם) נושא(ים) "את עֹן קְלָנוּ" (ו). התיאור הנורא מסביר את היעלמות ישעיהו הנביא בימי מנשה, ואת המשך דרכו ונבואותיו, בפי תלמידיו, ממשיכי דרכו.

דבריו של הרב יואל בן נון מבוססים על הגמרא, האומרת שמנשה הרג את ישעיהו, ומתארת את הויכוח ביניהם:

תלמוד בבלי מסכת יבמות דף מט עמ' ב (מתורגם):

שמעון בן עזאי אומר: מצאתי מגלת יוחסין בירושלים... וכתוב בה: מנשה הרג את ישעיהו. אמר רבא: דן אותו בבית דין והרגו. אמר לו (מנשה לישעיהו), משה רבך אמר: "כי לא יראני האדם וחי", ואתה אמרת: "ואראה את ה' יושב על כסא רם ונשא!" משה רבך אמר: "מי כה' אלהינו בכל קראנו אליו", ואת אמרת: "דרשו ה' בהמצאו!" משה רבך אמר: "את מספר ימיך אמלא", ואת אמרת: "והוספתי על ימיך חמש"

עשרה שנה!" אמר ישעיה שם ה' ונבלע בארז. הביאו את הארז ונסרוהו, כשהגיעו לפיו - נח נפשיה, משום שאמר (בהתגלות, ישעיהו ו): "זבתוך עם טמא שפתים אנכי יושב".

לפי פירושו של הרב יואל בן נון, פרק נ"ג מתאר את הנביא (ישעיהו) הסובל ומתייסר בידי המלך (מנשה), מפני שהוא מביע עמדות המנוגדות לעמדותיו של המלך. הנביא מנסה להחזיר את העם בתשובה ובכך יוצא כנגד המדיניות של המלך מנשה אשר הכניס צלם להיכל. ישעיהו אמנם נהרג ע"י המלך מנשה, אך בסופו של דבר נבואתו התקיימה וממשיכה להאיר לאורך הדורות. כך שבפרספקטיבה היסטורית, התקיים גם החלק הטוב של הנבואה: הַגָּה יִשְׁכִּיל עַבְדֵי יְהוָה וְנִשְׂא וְגִבָּה מְאֹד (נ"ב, יג), וכולם יודעים כיום את גדולתו של הנביא ישעיהו.

גם בפרק מ"ט מופיע תיאור של "עבד ה'", וגם התיאור שם יכול להתפרש כמתייחס לנביא, אשר מוקדש מבטן לנבואה: ה' מִבְּטָן קָרָאֲנִי מִמְּעַי אֲמִי הַזְכִּיר שְׁמִי: וַיִּשֶׁם פִּי בְּקֶרֶב חֲדָה בְּצַל יָדוֹ הִחְבִּיאֲנִי וַיְשִׁימֵנִי לְחַץ פְּרוּר בְּאִשְׁפְּתוֹ הַסְתִּירֵנִי: וַיֹּאמֶר לִי עַבְדֵי אֲתָה... וְאֲנִי אֲמַרְתִּי לְרִיק יַגְעֵתִי לְתַהוֹ וְהִבֵּל בְּחִי כְלִיתִי אֲכֹן מִשְׁפָּטִי אֶת ה' וּפְעַלְתִּי אֶת אֱלֹהֵי: וְעַתָּה אֹמַר ה' יִצְרִי מִבְּטָן לְעַבְדֵי לֹא לְשׁוֹבֵב יַעֲקֹב אֵלָיו... וְאֶכְבֵּד בְּעֵינֵי ה' וְאֱלֹהֵי הִיא עֲזִי: וַיֹּאמֶר נִקַּל מֵהַיּוֹתֶךָ לִי עַבְדֵי לְהַקִּים אֶת שְׁבָטֵי יַעֲקֹב וְנִצְוִי יִשְׂרָאֵל לְהִשָּׁב, וְנִתְמַיֵּךְ לְאֹזֵר גּוֹיִם לְהִיּוֹת יִשׁוּעָתִי עַד קִצְהָ הָאָרֶץ: (מ"ט, א-ו) ניתן לפרש פסוקים אלה כמתארים את הנביא, אשר תפקידו הוא להחזיר את ישראל אל ה' ואפילו יותר מכך - להשפיע על העולם כולו להכיר בה'. וכך פרשו אבן עזרא, מצודות, מלבי"ם ורד"ק:

רד"ק לישעיהו מ"ט, א:

...ואלה דברי הנביא על עצמו... אל תתמהו עלי אם אני מתנבא רעות עליכם כי אני מזומן לנבואה מן הבטן...

התיאור של עבד ה' מופיע גם בפרק מ"ב: הן עבדי אֶתְמַךְ בּוֹ בְּחִירֵי רִצְתָהּ נִפְשֵׁי נְתַתִּי רוּחִי עָלָיו מִשְׁפָּט לְגוֹיִם יוֹצִיא: לֹא יִצְעַק וְלֹא יִשָּׂא וְלֹא יִשְׁמִיעַ בְּחוּץ קוֹלוֹ: קִנְיָה רִצּוֹן לֹא יִשְׁבֹּר וּפְשָׁתָהּ כְּהָה לֹא יִכְבְּנָה לְאַמַּת יוֹצִיא מִשְׁפָּט: לֹא יִכְהֶה וְלֹא יִרוּץ עַד יִשִּׁים בְּאָרֶץ מִשְׁפָּט וְלִתְרוֹתָיו אֵיִים יִחִילוֹ: (מ"ב, א-ד). עבד ה' מתואר כאן כאדם אשר נחה עליו רוח ה' עושה משפט צדק ומפיץ את תורת ה' ודברו בעולם. אבן עזרא פירש שהכוונה היא לנביא, והמשפט המתואר בפסוקים איננו דין אלא הגדת העתידות:

אבן עזרא לישעיהו מ"ב, א:

והנכון בעיני שהוא הנביא, והוא מדבר בעד נפשו כאשר הזכיר ונתתיך לאור גוים ואתנך לברית עם [מ"ט ו]: נתתי רוחי - רוח נבואה. משפט - אלה העתידות, כל אשר יקרה לכל גוי, יוציאנו...

לפי הפירוש שעבד ה' הוא הנביא, ניתן להבין שתפקידו של הנביא הוא לקרב את עם ישראל (ואולי גם את כל העולם) לה'. לעתים זה יכול להיעשות בדרכי נעם (מ"ב), אולם, לעתים הנביא עומד מול מצבים קשים מאד, בהם הוא מרגיש שלרִיק יַגְעֵתִי לְתַהוֹ וְהִבֵּל בְּחִי כְלִיתִי (מ"ט), ולא אז בלבד שלא מקשיבים לו אלא אף פוגעים בו, כמתואר בפרק נ"ג באריכות.

חלק ג - עבד ה' הוא המשיח

לעומת אבן עזרא, אשר פירש שעבד ה' בפרק מ"ב הוא הנביא, רד"ק מצודות ומלבי"ם פירשו שעבד ה' המתואר בפרק מ"ב הוא המשיח:

רד"ק לישעיהו מ"ב, א:

הן עבדי - זהו מלך המשיח כמו שפירשנו: ... משפט לגוים יוציא - יוציא משפטם לאור וישלים בין גוי לגוי שלא יהיה עוד מלחמה ביניהם... וזה יהיה אחר מלחמת גוג ומגוג:

לפי פרוש זה, עבד ה' הוא המשיח, אשר מביא לעולם שלום וצדק, ואף מקרב את כולם אל ה'. אולם, האם גם התיאור של עבד ה' בפרק נ"ב-נ"ג מתייחס למשיח?
הפסוק הראשון בהחלט יכול להתאים לתיאור של המשיח: הַנְּהַי יִשְׁכַּל עֲבָדֵי יְרוּס וְנִשְׂאָ וְגִבָּה מְאֹד (נ"ב, יג), וגם ההקשר של פסוקים אלה בפרק נ"ב יכול להוביל להבנה שמדובר במשיח (מִה נֶאֱוֹו עַל הַהָרִים רָגְלֵי מְבַשֵּׂר מִשְׁמִיעַ שְׁלוֹם מְבַשֵּׂר טוֹב מִשְׁמִיעַ וְשׂוֹעֵה אֹמֵר לְעִיּוֹן מֶלֶךְ אֱלֹהֵינוּ (ז) וכו'). אולם, התיאור של עבד ה' בהמשך, כאדם חולה, מושפל ומבוזה איננו מתאים לתיאור של המשיח כפי שהוא מופיע בנבואות בדרך כלל. לכן, רוב המפרשים על פרק נ"ג אינם מפרשים שעבד ה' הוא המשיח. אולם הגמרא דווקא כן מייחסת את התיאור של עבד ה' הסובל למשיח:

תלמוד בבלי מסכת סנהדרין דף צח עמ' ב:

...מה שמו (של המשיח)?... רבנן אמרי: חיוורא דבי רבי שמו שנאמר "אכן חליינו הוא נשא ומכאבינו סבלם ואנחנו חשבנהו נגוע מכה אלהים ומענה".

הגמרא מתארת את המשיח כמצורע (חיוורא = לבן, מצורע), ומקשרת זאת לתיאור הסבל של עבד ה' המופיע בפרקנו. באותה סוגיה (דף צח עמ' א) מתארת הגמרא את המשיח כיושב בשערי רומי, בין עניים וסובלים.

תלמוד בבלי מסכת סנהדרין דף צח עמ' א:

אמר רבי אלכסנדר: רבי יהושע בן לוי רמי, כתיב "בעתה", וכתבי, "אחישנה!" זכו - אחישנה, לא זכו - בעתה.
אמר רבי אלכסנדר: רבי יהושע בן לוי רמי, כתיב "וארו עם ענני שמיא כבר אנש אתה", וכתבי "עני ורכב על חמור!" - זכו - עם ענני שמיא, לא זכו - עני ורכב על חמור.
... אמר ליה: אימת אתי משיח? - אמר ליה: זיל שייליה לדידיה. - והיכא יתיב? - אפיתחא דרומי. - ומאי סימניה? - יתיב ביני עניי סובלי חלאים... אמר ליה: שלום עליך רבי ומורי! - אמר ליה שלום עליך בר ליואי. - אמר ליה: לאימת אתי מר? - אמר ליה: היום... אמר ליה: שקורי קא שקר בי, דאמר לי היום אתינא, ולא אתא! - אמר ליה: הכי אמר לך היום אם בקלו תשמעו.

הגמרא מבהירה שיתכנו שני סוגים של גאולה. אפשרות אחת היא, כשעם ישראל במצב רוחני טוב, והם מקבלים את הגאולה בזכות, ואז הגאולה באה מוקדם יותר, ובצורה האידיאלית שלה. אולם, קיימת גם אפשרות אחרת, שעם ישראל במצב רוחני ירוד, ובכל זאת ה' מחליט לגאול אותם. במצב כזה הגאולה באה מתוך קושי. לפי דברי הגמרא, ניתן להבין שפרשת "הנה ישכיל עבדי", המתארת את המשיח כאדם סובל, מתארת גאולה שאיננה אידיאלית, הבאה מתוך חשכה וקושי גדול.

דעת?

הנוצרים טוענים שפרק זה מתאר את המשיח שלהם - ישו, אשר סבל ייסורים רבים בדרכו להפצת האמונה הנוצרית (כמתואר במעשי השליחים פרק ח). תפיסה זו היוותה את אחד מעמודי התווך התיאולוגיים של הנצרות, והזכרה שוב ושוב בויכוחים הרבים שנערכו בין הנוצרים ליהודים בימי הביניים (שמטרתם הייתה להוכיח שהיהודים טועים ולאפשר פגיעה בהם). אחד הויכוחים המפורסמים ביותר היה זה שנערך בין הרמב"ן למשומד פאבלו כריסטיאני, המכונה בויכוח 'פראי פול', שביקש להוכיח את אמיתות הנצרות מתוך מקורות חז"ל. נביא כאן קטע קטן מתוך **הויכוח**, הנוגע לפרק זה:

טען אותו האיש: הנה פרשת 'הנה ישכיל עבדי' מספרת עניין מיתת המשיח ובואו, ונתנו אותו עם הרשעים כאשר היה בישו. אתה מאמין שתדבר אותה פרשה במשיח? אמרתי לו: כפי המשמעות האמיתי אינה מדברת אלא בעם ישראל בכללם, שכך קורין אותם הנביאים תדיר: "ישראל עבדי", "יעקב עבדי". אמר פראי פול: ואני אראה מדברי החכמים שלכם שהיא מדברת במשיח. אמרתי לו: ואמת הוא כי רבותינו ז"ל בספרי ההגדות דורשים אותו על משיח, אבל לא אמרו מעולם שיהרג ביד שונאיו. כי לא תמצא לעולם בשום ספר מספרי ישראל לא בתלמוד ולא בהגדות שיהרג משיח בן דוד לעולם, ולא שימסר ביד שונאיו ולא שיקבר בין הרשעים, כי אפילו המשיח שעשיתם לכם לא נקבר. ואני אפרש לכם הפרשה אם תירצו בפירוש טוב ומבואר ואין שם כלל שיהרג כאשר היה במשיחכם. ולא רצו לשמוע...

הויכוח הסתיים בניצחונה של הרמב"ן, ובעקבותיו כתב הרמב"ן פירוש ארוך ומפורט לפרק נ"ג (מופיע בספר 'כתבי הרמב"ן', לאחר הויכוח). בחלק מהפירושים לפרק נ"ג ניתן לראות התמודדות עם טענות הנוצרים. ראה למשל בפירוש האבן עזרא. על התמודדות עם טענות הנוצרים ראה ב **שיעור מאת ד"ר יוסי מרציאנו ובמאמר מאת הרב בראון דסברג**.

חלק ד - עבד ה' הוא עם ישראל

הרמב"ן, בויכוחו עם הנוצרי, טען שעבד ה' הוא עם ישראל, וכך גם רוב המפרשים המסורתיים רואים בפרק זה משל למצבו של עם ישראל בגלות. פרשנות זו מבהירה היטב כיצד משתלב הפרק על עבד ה' ברצף הנבואות: כחלק מתיאור הגאולה, מתאר הנביא את המהפך הקיצוני שיחול במצבו של עם ישראל, מנבזה וחדל אישים איש מכאבות וידוע חלי (נ"ג, ג) לישכיל עבדי ירום ונשא וגבה מאד (נ"ב, יג).

נבואות בראי הדורות

בגלות, הגויים התייחסו לעם ישראל כיצור שונה ומוזר, שכביכול אין לו דמות אדם, כפי שמתואר בפרקנו: משחת מאיש מראו ותארו מבני אדם (נ"ב, יד). דבר זה בא לידי ביטוי גם [בקריקטורות אנטישמיות](#). וכך מסביר אבן עזרא פסוק זה:

אבן עזרא לישעיהו נ"ב, יד:

וזה דבר ידוע כי כמה גויים יש בעולם, שיחשבו כי צורת היהודי משונה מכל הצורות, וישאלו היש ליהודי פה או עין. כן בארץ ישמעאל ובאדום

בנוסף לתיאור היהודי כיצור משונה, הנביא אומר שהאנשים האחרים מסתירים פניהם כדי לא לראותו: נבזה וחדל אישים איש מכאבות וידוע חלי וכמסתר פנים ממנו נבזה ולא חשבנהו (נ"ג, ג). ומסביר אבן עזרא:

אבן עזרא לישעיהו נ"ג, ג:

וכמסתר פנים ממנו - יש עד היום הזה גוי כאשר יראה יהודי יסתיר פניו ממנו, והטעם שלא יראנו להושיעו:

הפרק ממשיך ומתאר את הסבל של היהודים בגלות: נגש והוא נענה ולא יפתח פיו כשה לטבח יוכל וכרחל לפני גזייה נאלמה ולא יפתח פיו (ז). היהודי מתואר כאן כמעונה וסובל ומובל לטבח ואין הוא פותח פיו. ואכן, לכל אורך שנות הגלות, היהודים חיו על פי מערכת חוקים מפלה (כגון [חוקי נירנברג](#)), ולא העזו לפתוח את פיהם ולהתקומם נגדה, כי איש לא היה מושיע אותם. ועל כך מעיר אבן עזרא:

אבן עזרא לישעיהו נ"ג, ז:

ואין צורך לפרש זה, כי כל יהודי כן הוא בגלות, כי בשעה שיעונה לא יפתח פיו לדבר... ולא יכיר שם או גדול שיעמד לו בפרץ בקום עליו אדם, ולא יפתח (לו) פיו...

אם כן, תיאורו של עבד ה' הסובל ומתייסר, יכול להתפרש כמשל מפורט על מצבו של עם ישראל בגלות.

לאחר שנות הגלות הארוכות ומלאות הסבל, תגיע העת בה עם ישראל יתאושש ויתחזק, כפי שמתאר הנביא: הגה ישכיל עבדי ירום ונשא וגבה מאד: (נ"ב, יג)... יראה זרע יאריך ימים וחפץ ה' בידו יצליח: מעמל נפשו יראה ישבע בדעתו יצדיק צדיק עבדי לרבים ועונתם הוא יסבל: לכן אחלק לו ברבים ואת עצומים יחלק שכל... (נ"ג, י-יב).

בנוסף לתיאור התאוששותו של עם ישראל, הנביא מתאר גם את התדהמה של הגויים לנוכח גאולת עם ישראל: עליו יקפצו מלכים פיהם פי אשר לא ספר להם ראו ואשר לא שמעו התבוננו (נ"ב, טו). המלכים סוגרים את פיהם מרוב תדהמה: עם ישראל, בניגוד לכל ההנחות והאמונות, מתעורר! והם קוראים בתימהון: מי האמין לשמענתנו וידוע ה' על מי נגלתה?! (נ"ג, א). על כך ראה ב**מאמר מאת פרופ' יהודה איזנברג**, ב**פוסט מאת הרצי"ה קוק**, ב**פוסט מאת הרב משה כהן ובפרשנות רד"ק**.

תיאורו של ישעיהו היה אקטואלי לכל אורך שנות הגלות, כפי שמתאר אבן עזרא, אולם התיאור נעשה אקטואלי ביותר בדורות האחרונים. השואה היתה שיא של הסבל של היהודים בגלות: הגויים השפילו את עם ישראל, התייחסו אליהם כיצורים לא אנושיים, ניסו לגרום להם לאבד צלם אנוש, ואף הרגו בהם באכזריות רבה. והנה, זאופן מפתיע ביותר, לאחר השואה, באה תקומתו של עם ישראל, והמהפך הזה הדהים את העולם כולו.

שאלה לדיון:

אם נפרש שעבד ה' הסובל הוא עם ישראל, המתייסר בגלות, מהי המשמעות של התיאור של עם ישראל כסובל בגלל חטאיהם של הגויים - אֶכְן־חִלְיֵנוֹ הוּא נִשְׂא וּמְכַאֲבֵנוּ סָבָלָם (נ"ג, ד)?

סיכום

בפרקים נ"ב-נ"ג הנביא מתאר את עבד ה' כסובל ומתייסר על לא עוול בכפו, אך לבסוף הוא זוכה לישועה. ראינו כי ניתן לפרש תיאור זה בכמה דרכים. יתכן שעבד ה' המתייסר הוא הנביא ישעיהו אשר נהרג בידי מנשה; יתכן שעבד ה' הוא המשיח, אשר יגיע מתוך הסבל והייסורים (במקרה שעם ישראל לא יהיה זכאי לגאולה אידיאלית); ויתכן שעבד ה' המתייסר הוא עם ישראל אשר סבל ייסורים רבים בגלות, אך לבסוף נגאל, מתאושש ומתחזק, כפי שאנו זוכים לראות בדורות האחרונים.

להרחבה

[מתן על הפרק - דפי לימוד לפרקים נב-נג](#)

[מתן על הפרק - דפי לימוד לפרקים נד-נה](#)

[שיעור מאת הרב דוד סבתו על סבל הכלל](#)

[סרטון מאת הרב שרקי - עבד ה'](#)

[שיעור מאת הרב יגאל אריאל על תשובה וגאולה בנבואות ישעיהו](#)

[מאמר מאת הרב יהודה שביב על הפטרות שבע דנחמתא](#)

[מאמר מאת הרב משה ליכטנשטיין על הפטרות "רני עקרה" ו"עניה סוערה"](#)

הקדמה לקראת השבוע הבא

בשבוע הבא נעסוק בנושא התשובה והגאולה.